

Rapportage

Ecologisch quickscan onderzoek transformatie erf voormalige
klompenfabriek aan de Schootsestraat 45 in Schijndel

Diepenveen, 26 maart 2021

Projectnummer: 2021-020

Aantal pagina's: 20

Opdrachtgever:

Het Schootse hof b.v.
Vughterweg 74
5211 CM 's-Hertogenbosch

Contactpersoon:

Dhr. B. Kersten

T

E engelbert@balsbroeck.nl

Opdrachtnemer:

EcoNatura - Onderzoek voor Natuur & Landschap
Gewestlaan 45
7431 AJ Diepenveen

Contactpersoon:

Drs. E. van Maanen

T

M 06-18969290

E econatura@ziggo.nl

W www.econatura.nl

KVK 55217060

EcoNatura

Onderzoek voor Natuur & Landschap

Science for Nature & People

Vraag- en doelstelling

In verband met de toekomstige transformatie met gedeeltelijke sloop en nieuwbouw op een erf met oude klompenfabriek aan de Schootsestraat 45 in Schijndel, heeft Het Schootse hof b.v. (contactpersoon dhr. B. Kersten) gevraagd om een ecologische quickscan van beschermende natuurwaarden binnen de aangegeven plan- en onderzoekslocatie (figuur 1). Dit onderzoek is in het licht van de vigerende *Wet natuurbescherming* (Wnb) en binnen het kader van de Omgevingsvergunning uitgevoerd.

Het onderzoek richt zich specifiek op het aantonen of gemotiveerd uitsluiten van beschermde natuurwaarden binnen het aangegeven plangebied en de invloedsfeer daarvan.

Voor meer informatie over het ecologisch onderzoek van EcoNatura en informatie over de vigerende natuurwetgeving surf naar: www.econatura.nl

Plan- en onderzoeksgebied en ingreep

Het plangebied ligt (circa 0,94 hectaren; figuur 1 & 2) aan de Schootsestraat 45 in Schijndel aan de zuidrand van het dorp Schijndel in de provincie Noord-Brabant.

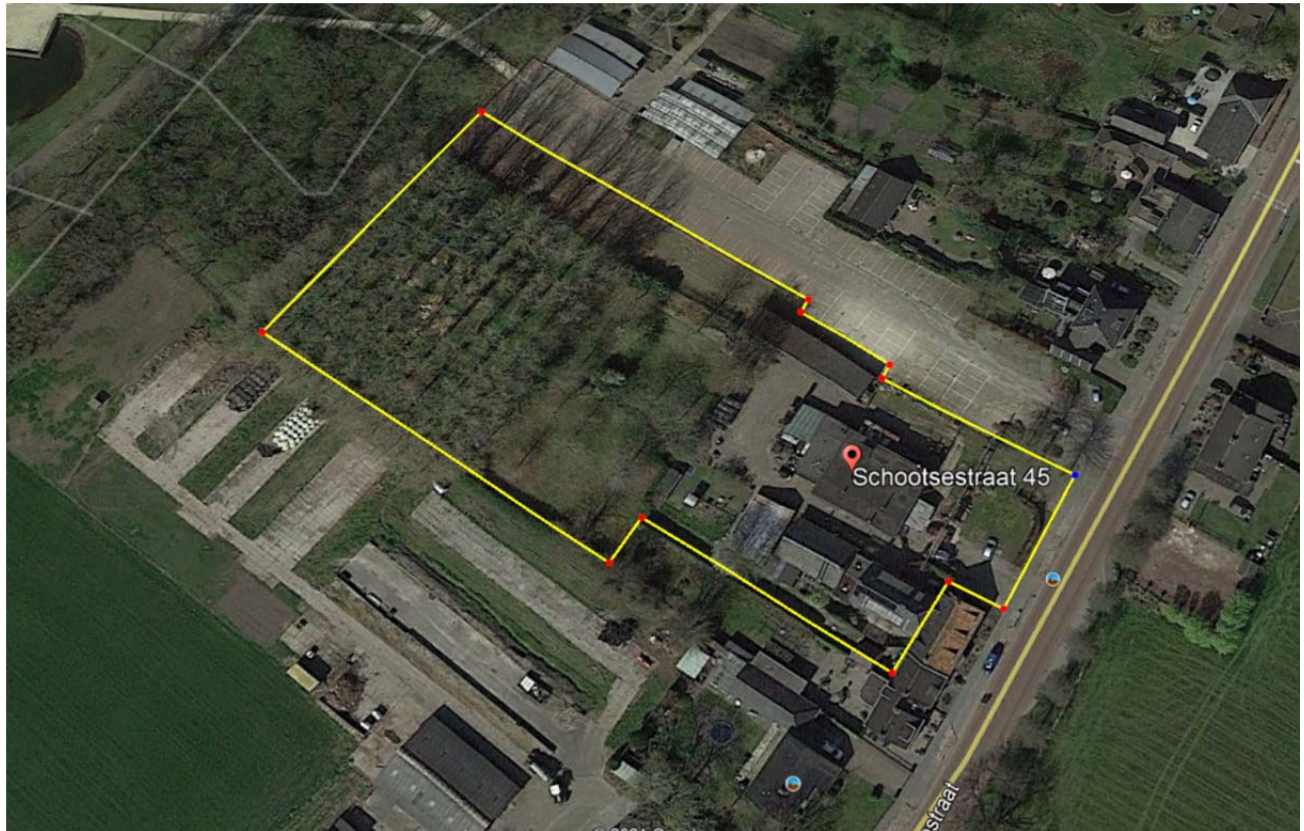
Het plangebied bestaat uit een oud erf met vooroorlogse woningen en een voormalige klompenfabriek die dateert uit 1943, in bezit van de familie Oelemans. Naast de klompenfabriek als toonaangevend hoofdgebouw staan er op het erf bijgebouwen, namelijk twee kapschuren, gebouwtje rond de houtzagerij, electriciteitsgebouwtje, een overkapping van een oude zaag- of klompenmachine, een derde houten schuur en een kippenren. Aan de voorzijde van het fabrieksgebouw staat een gemachineerde en stalen hoge 'houttakel'.

Aan de achterzijde van het erf ligt een populierenbos dat is aangeplant voor de houttoevoer voor de klompenmakerij. Het erf tussen woning, klompenfabriek en bijgebouwen is verhard als binnenplaats. Verder is het erf onverhard met (deels goed onderhouden) gazon, tuin- en bosgrond. Het erf is afgezet met hekwerken en goed ontwikkelde en onderhouden hagen. Het erf samen met de gebouwen wordt verspreid in gebruik genomen voor de opslag van materialen waaronder met name (hard)hout (deels los gestapeld of in open containers gevat). Her en der is sprake van rommeligheid.

Het fabrieksgebouw laat enkele tekenen van verval of gebrek aan onderhoud zien, vooral aan de raamkozijnen en met gaten in sommige ramen. De oude klompenfabriek, niet meer in voormalige functie, is nu in gebruik met verhuur van werkateliers en oefenruimte voor derden, waaronder een ijzersmid, beeldhouwer en muziekband.

Het erf ligt aan de vrij drukke Schootsestraat die vanuit het centrum van Schijndel loopt. De omgeving is als volgt te beschrijven. Direct aan de noordkant ligt het Elde College en basisschool De Heijcant met parkeerplaats. Aan de zuidkant liggen tuinen en hier staat tevens iets verder zuidelijker een boerderij met veehouderij. De weilanden van deze boerderij en mogelijk ook andere terreineigenaren grenzen zuidelijk aan het onderhavige erfperceel met populierenbos. Direct aan de westkant ligt het parkbos

Kloosterpark van de gemeente Schijndel, met uitloopgebied voor omwonenden. De weilanden en het parkbos worden met een sloot van het erf gescheiden.

Figuur 1. *Situering planlocatie (perceel Schootsestraat 45) met in de huidige situatie een oud erf met voormalige klompenfabriek aan de voorzijde, bijbehorende woning aansluitend op andere woningen, bijgebouwen rondom de fabriek, en aanliggend tuinoppervlak met een achterliggend populierenbos; gesitueerd aan de zuidrand van het Brabantse Schijndel.*

Ingreep

Volgens de beschrijving met huidige planvorming en aanwijzingen van de heer J. Oelemans (terreineigenaar) zal het erf als volgt worden getransformeerd:

- Het hoofdgebouw van de oude klompenfabriek wordt aan de buitenzijde gerenoveerd of opgeknapt; o.a. het opknappen van de vervallen raamkozijnen en daklijsten, muur voegen e.d.
- De voorgenoemde bijgebouwen waaronder de kapschuren, het achterliggende schuurgebouw dat aan de fabriek vastzit, electriciteitsgebouwtje en opslagplaatsen worden gesloopt en/of verwijderd.
- Men is voornemens om het achter het erf liggende populierenbos deels – in eerste aanleg voor de helft - te kappen. Echter kijkend naar de staat van de populieren met kans op aftakeling op redelijk korte termijn en met risico op windval t.a.v. de veiligheid van de nieuwe woningbouw op

het aangegeven terreindeel, bestaat er een gerede kans dat het hele populierenbos op relatief korte termijn weg zal moeten.

- In de achtertuin en in de plaats van het populierenbos is men voornemens om een hof met een aantal nieuwe woningen te realiseren.

Werkwijze

Op 24 maart 2021 is door Erwin van Maanen (ecoloog en milieukundige) van EcoNatura een veldbezoek gebracht aan de betreffende planlocatie.

Met dit *quickscan* onderzoek is met ruime blik in de omgeving van het plangebied, of geschatte invloedsfeer van de werkzaamheden die gemoeid zijn bij de transformatie van het terrein, gekeken naar het (potentieel) resident voorkomen (vaste rust- en verblijfplaatsen) van beschermde planten- en diersoorten. Met betrekking tot het voorkomen van beschermde diersoorten is specifiek gekeken naar de habitatgesteldheid met voortplantingsplaatsen en daarnaast andere essentiële functies en ruimtelijke activiteiten. Voor beschermde flora of bijzondere vegetatietypen is buiten het groeiseizoen naast het actuele en (in het winterhalfjaar) afleesbare vegetatiebeeld gekeken naar geschikte standplaatsfactoren, zoals bodemgesteldheid, invloed van grond- of oppervlaktewater en voedselrijkdom.

Navolgend wordt uiteengezet wat op en binnen de mogelijke invloedsfeer van de beschreven ingreep aan ecologische waarden/gevoeligheden is vastgesteld. Het huidige onderzoek vond einde winter plaats, en dus nog buiten de voortplantings- en/of groeiperiode van organismen. Het onderzoek geschiedde op een zonnige en vroege lentedag, zodat dieractiviteiten goed konden worden waargenomen; tevens in het begin van het vogelbroedseizoen. Aan de hand van zichtwaarneming, sporenonderzoek en de opname van habitatkwaliteiten is het (potentieel) voorkomen van planten- en diersoorten vastgesteld. Voor bepaling van het dierenpotentieel is naast zicht- en hoorwaarneming tijdens de quickscan gebruik gemaakt van sporenonderzoek¹ (b.v. aanwezigheid van vogelnesten uit de voorgaande broedperiode).

Aanwezige habitatkwaliteiten kunnen aanleiding kunnen zijn voor nader of gericht onderzoek naar het belang van een vaste verblijfsfunctie voor bepaalde soorten. Dit vooral met betrekking tot zeer kwetsbare soorten met een hoog natuurbeschermingsbelang. Tevens soorten die alleen tijdens de zomerperiode aanwezig en dan pas betrouwbaar met speciale inventarisatiemethoden (ook conform de soortenstandaarden voor sommige soorten) en gedurende fenologisch optimale (activiteits)perioden aanwijsbaar zijn; zoals bijvoorbeeld bij dagvlinders, bepaalde vissoorten, herpetofauna, vleermuizen, kleine marterachtigen en broedvogels het geval kan zijn.

¹ <https://www.econatura.nl/diersporenonderzoek/>

Figuur 2. Impressies van het plangebied met erfsituatie met de oude klompenfabriek (linksboven).

Resultaten

Ecologische kenschets van het plangebied en omgeving

Het onderhavige plangebied bestaat, zoals voorgaand al beschreven, uit een oud erfperceel met vooroorlogse woning en de klompenfabriek die volgens de terreineigenaar J. Oelemans in 1943 door zijn vader is gebouwd en tot 2003 in gebruik is geweest.

Het terrein valt te typeren als voor een deel rommelig en deels opgeruimd met een verharding direct rondom de gebouwen en als ‘binnenplaats’ die tevens in gebruik voor de opslag van voornamelijk hardhout.

Aan de voorzijde van het perceel ligt gazon met aan het voorportaal een beukenhaag met enkele vervlochten of ‘getrimde’ lindes. Direct aan de achterzijde en aan de zuidkant van het perceel liggen erfterreinen met tuin en gazon; gedeeltelijk door hagen of hekwerken gescheiden. Hier staan verspreid verscheidene (struik)boomsoorten, deels oud en deels jong waaronder; walnoot, appel, pruim, (zoete) kers, vlier, hult, taxus, wilg, plataan, berk, linde en los daarvan de populieren in het achterliggende bos als geplante houtsoort voor de klompen.

Het populierenbos is circa 30 jaar geleden in rijen aangeplant en de huidige gemiddelde boomhoogte is nu 16 meter. Een aantal bomen staat er zichtbaar aftakelend bij.

Tevens staan her en der ook uitheemse boom- of struiksoorten en op één plek in de achtertuin groeit bamboe op leeftijd. Enkele hagen op de perceelsscheiding en intern bestaan uit haagbeukenhaag en uit coniferen (deze laatste staat aan de zuidkant).

Langs het populierenbos langs de zuidzijde van het populierenbos staat een rij met een elftal knotwilgen (zie navolgende foto hiervan).

Oppervlaktewater, zoals een bijvoorbeeld een vijver, ontbreekt op het perceel. De U-vormige sloot langs de noord- en westzijde is amper watervoerend nu in het voorjaar en de kans is groot dat deze al vroeg in de zomer droog komt te liggen als diepe greppel, wat het bij voorbaat als voortplantingswater voor amfibieën ongeschikt maakt.

Het elftal knotwilgen met ijle braamruigte aan de noordzijde van het populierenbos.

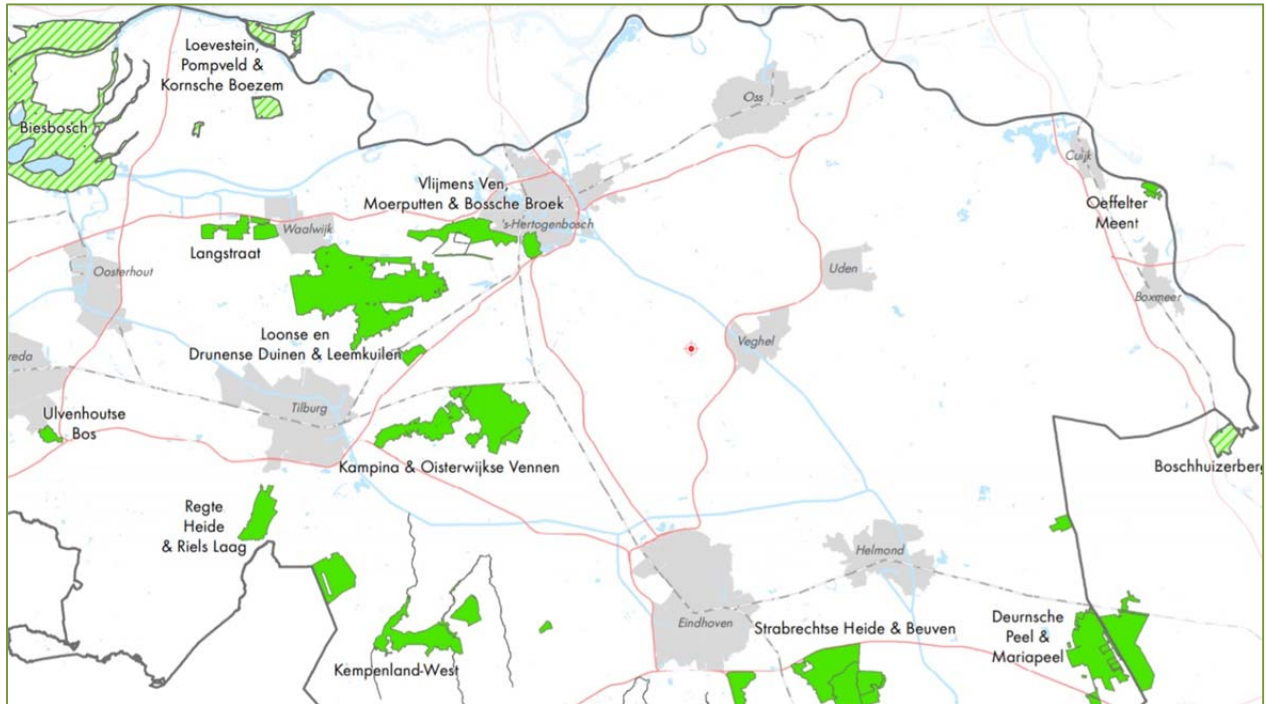
Aan de westzijde ligt een goed of gelaagd ontwikkeld (ouder) parkbos in de sfeer van Beuken-eikenbossen met hulst samen met goed ontwikkelde taxus-bomen in de middenlaag. De geëutrofieerde en droog vallende U-vormige sloot vormt hier een duidelijke scheiding op de percelen, tevens een sloot hiermee verbindend langs de zuidzijde van het populierenbos.

De kruidlaag op het erf en waar geen gazon ligt is sterk beïnvloedt door meststoffen uit de omgeving en door tred. Dit valt te typeren als ruderaal met algemene nitrofiële soorten als zichtbaar in de voorjaarsgroei; waaronder gewone brunel, bijvoet, zevenblad, gewone brandnetel, kleeftkruid, speenkruid en braam. Een deel van het gazon ligt er vermost bij. De wildere ondergroei is overwegend laag en ijl. Plaatselijk langs de randen van het populierenbos heerst braamgroei, maar ook dit is weinig dicht ontwikkeld en grotendeels afgetakeld. Er is sprake van enige stinzen- en bosinvloed op het erf aan de achterzijde met tuin en in het populierenbos met vroeg bloeiende voorjaarssoorten als bosanemoon en sneeuwkllokje plaatselijk en grotendeels al uitgebloeid nu tijdens het veldbezoek.

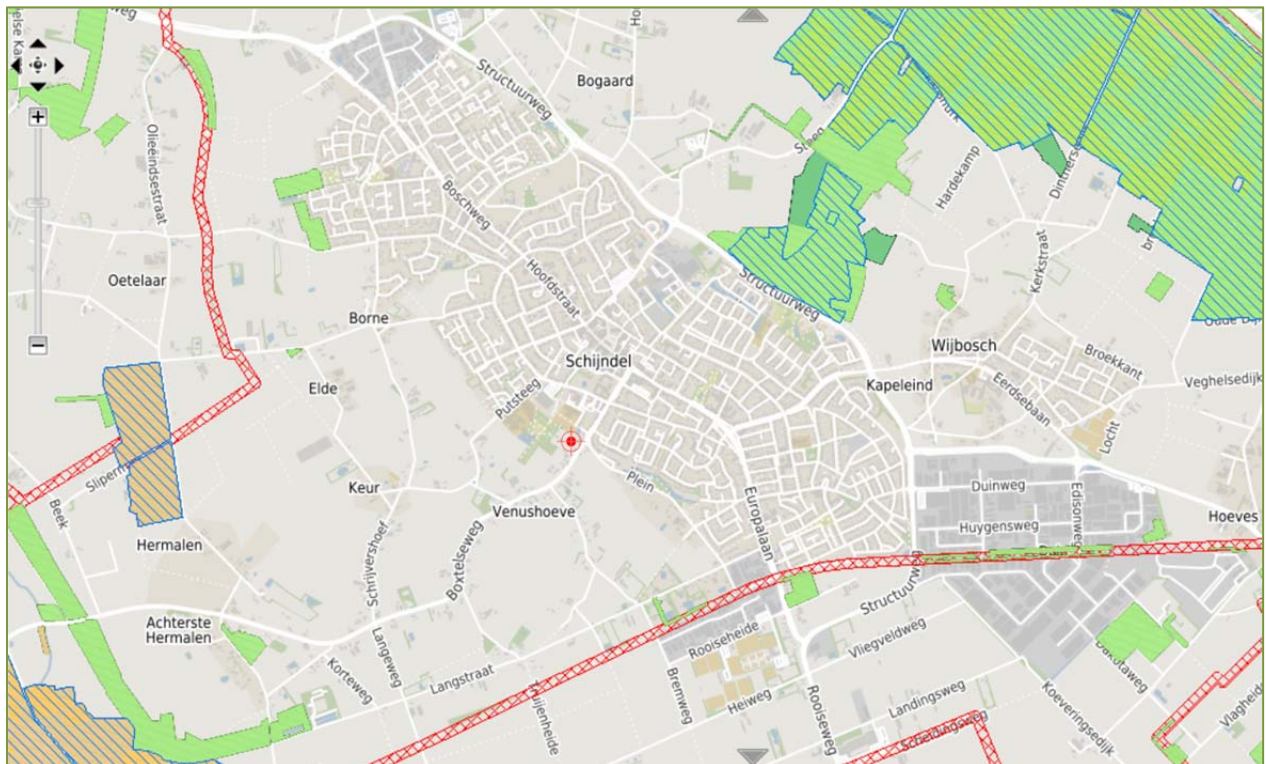
Ligging ten aanzien van beschermde natuurgebieden

Het plangebied met kleinschalige ligging nog in de rand van het dorp heeft geen enkele landschapsecologische relatie met beschermde natuurgebieden in de ruimere omgeving van het dorp. Natura 2000 en stikstofgevoelige gebieden liggen namelijk op een 10-15 km verwijderd (figuur 3).

Onderdelen van het Natuurnetwerk Noord-Brabant liggen op 1,5 – 2 km verwijderd, met stedelijke zones en landbouwgebieden als tussenliggers (figuur 4).

Figuur 5. Verre ligging van het plangebied (rood klein doeltoken net ten westen van Veghel) ten aanzien van Natura 2000 en stikstofgevoelige gebieden (groene vlakken). Bron: Provincie Noord-Brabant.

Figuur 4. Ligging van het plangebied (rood doelteken) ver (1,5 – 2 km) verwijderd van onderdelen van het Natuurnetwerk Nederland (groene en oranje vlakken met of zonder arcering). Bron: Provincie Noord-Brabant.

Een Voortoets beoordeling in het licht van de Vogel- en Habitatrichtlijn (onderdeel soorten) en een Nee, tenzij-toets in het licht van het Natuurnetwerk Nederland met betrekking tot directe fysieke beïnvloeding van de beschreven ontwikkeling op de op ruime afstand gelegen beschermde natuurgebieden is hier geheel niet van toepassing. Daarvoor is de actieradius van het plan en de uitstraling van zowel fysieke als chemische invloeden veels te klein of zelfs niet relevant.

Met andere woorden, de huidige planvorming met voorgenomen inbreuk maakt geheel geen inbreuk op beschermde natuurgebieden.

Onderzoek beschermde flora en fauna

Er is met name gekeken naar *Vaste rust- en verblijfplaatsen* van planten (groeiplaatsen) en dieren (standplaatsen) met binding aan of leefmogelijkheden in stedelijk en parkachtig gebied en ruderaal terrein. De resultaten van dit onderzoek worden opgesplitst voor de volgende soortgroepen besproken.

Beschermde planten

De planlocatie ligt in de oud-dorpelijke sfeer aan de rand van het Brabantse dorp Schijndel, in een oude erf situatie en tussen parkland met nog kleinschalig akkerlandschap in de ruimere omgeving in. De vegetatie ligt hier oorspronkelijk in de vegetatiekundige sfeer van Beukeneikenbos met hulst op moerig-zandige bodem. In de huidige situatie staat het erf onder stikstof verrijkende invloed van de omringende landbouw en het verkeer. Tevens is hier sprake van ruderaal of redelijk verstoord terrein met aanleg en onderhoud van bos en tuin; voor een groot deel rondom de gebouwen verhard met klinkers. Naast het feit dat hier en met name in het nieuwe ontwikkelingsgedeelte achter op het erf geen aanwijzingen voor bijzondere, zeldzame en beschermde plantengroei zijn aangetroffen, valt deze buiten de groeiperiode met oog op de beperkende (o.a. voedselrijke) standplaatsfactoren ook uit te sluiten.

Op dit terrein met veel menselijke tred, tuininvloeden en met verharding rondom de oude klompenfabriek werden geen zeldzame (Rode lijst) en/of beschermde inheemse vaatplanten – waaronder bijvoorbeeld ook zeldzame muurflora als mogelijkheid - vastgesteld.

Entomofauna

Gezien het ontbreken van geschikte habitatfactoren (waaronder bijvoorbeeld specifieke en bijzondere waardplanten voor dagvlinders en schone kwelrijke wateren voor libellen) binnen het stedelijk gebied, kan leefgebied voor bijzondere, zeldzame en beschermde vlindersoorten en andere belangwekkende insectenfauna eveneens geheel worden uitgesloten.

Vissen

Geschikt oppervlaktewater voor beschermde vissoorten ontbreekt op het perceel en binnen de invloedsfeer van de beschreven ontwikkeling, met de sloot aan het terrein als ongeschikt voor beschermde vissoorten.

Herpetofauna

Gezien het ontbreken van geschikte voorplantingswateren – de aan het perceel liggende sloot is hiervoor té genormaliseerd en vermest met sterke kans op droogvalling al vroeg in de zomer - en geschikt landhabitat binnen het plangebied zijn strikt (zeldzame) of minder strikt beschermde (algemene) amfibieënsoorten hier ook niet aan de orde; een enkele verdwaalde kleine watersalamander, gewone pad of bruine kikker op het land vanuit wateren verder in de omgeving daargelaten, maar tegelijkertijd vallend onder algehele ontheffing van de Wet natuurbescherming.

Reptielen zijn zeker niet aan de orde in het plangebied binnen de dorpelijke sfeer van Schijndel met redelijke intensieve landbouw in de omgeving, ook met oog op ontbreken van geschikt habitat voor mogelijke bossoorten als de levendbarende hagedis en hazelworm; die volgens de beschikbare verspreidingsgegevens en faunawaarnemingen rond het dorp ook niet zijn aangetoond over de afgelopen 10 jaar.

(Broed)vogels

In de categorie broedvogels is specifiek gekeken naar aanwijzingen voor broedvogels met binding aan kleinschalige dorpen met gebouwen, tuinen en een parkachtige omgeving, waaronder hier mogelijk: huiszwaluw, boerenzwaluw, gierzwaluw, kauw, huismus, spreeuw, merel, zanglijster, koolmees, pimpelmees en zwarte roodstaart.

Huismus

Er is specifiek gekeken naar het voorkomen van de huismus. Deze werd inderdaad al snel geconstateerd. Specifiek betreft het de vaststelling van tenminste één paartje huismus. Dit met de waarneming (gezien en gehoord) van zowel een mannetje als vrouwtje huismus in de haagbeukenhaag aan de voorkant van de voortuin. In de takelstallage voor de klompenfabriek kon een mussennest worden aangeduid (zie navolgende foto). De kans is daarmee groot dat het een paartje mussen op het erf broedt. Tevens omdat mussen veelal dicht bij hun broedplaats in de vegetatie zoals de genoemde haagbeukenhaag (een favoriete schuilplaats voor mussen!) schuilen. Aangezien mussen vaak semi-koloniaal broeden kan het om meerder paren gaan met aanliggende huizen en boerderij erbij betrekking. Observatie tijdens het veldbezoek wijst op het erf slechts op één paartje; tevens met het niet kunnen aanwijzen van andere nestplaatsen van huismussen zoals verscholen in de dakrand van de woning mogelijk zou kunnen zijn.

We kunnen hiermee vaststellen dat het erf van belang is als jaarrond beschermde broedplaats (figuur 5) voor huismussen, voor tenminste één broedpaar. Omdat de houttakel met mussennest volgens de heer J. Oelemans genomineerd is voor verwijdering, zal voor vervangende broedmogelijkheid moeten worden gezorgd. Het verlies van de huidige broedplaats met aanbod van meer broedgelegenheid kan worden ondervangen met het plaatsen van duurzame mussenviden, zoals in het eindstuk van deze rapportage onder aanbevelingen is beschreven.

Overige broedvogels

Het erf kent verder een redelijke rijke gemeenschap aan erf- en tuinvogels. Tijdens het veldbezoek konden de volgende soorten als resident of met binding aan het erf worden vastgesteld: holenduif, houtduif (van beide soorten waren nesten aantoonbaar op het erf), koolmees en pimpelmees (broedend in de vele nest- of mezenkasten op het erf), roodborst, heggemus, winterkoning, merel, putter, vink en Tjiftjaf. Een van een houtduif – de vogel zelf postend op de klompenfabriek - werd achterin in de houten schuur van het huis op het noorddeel van het erf aangetroffen.

Het parkbos Kloosterpark direct westelijk van het erf kan als broedplaats van de groene specht, grote bonte specht en buizerd worden aangewezen op basis van vogelwaarneming en plaatsbinding tijdens het veldbezoek. Van de buizerd – die met een paartje boven het bos vlogen – kon een nest al snel worden aangewezen, namelijk in het stuk bos net ten westen van de parkeerplaats van de basisschool (figuur 5). Dit nest ligt echter buiten de verstoringsuitstraling – hooguit 50 meter - die komt kijken bij houtkap en nieuwbouw op het perceel.

Toch is het zaak om hiermee rekening te houden en de werkzaamheden met veel geluidsuitstraling of andere mogelijke nestverstoring te beperken tot buiten de vogelbroedtijd (zie ook de aanbevelingen in het licht van de natuurbescherming aan het einde).

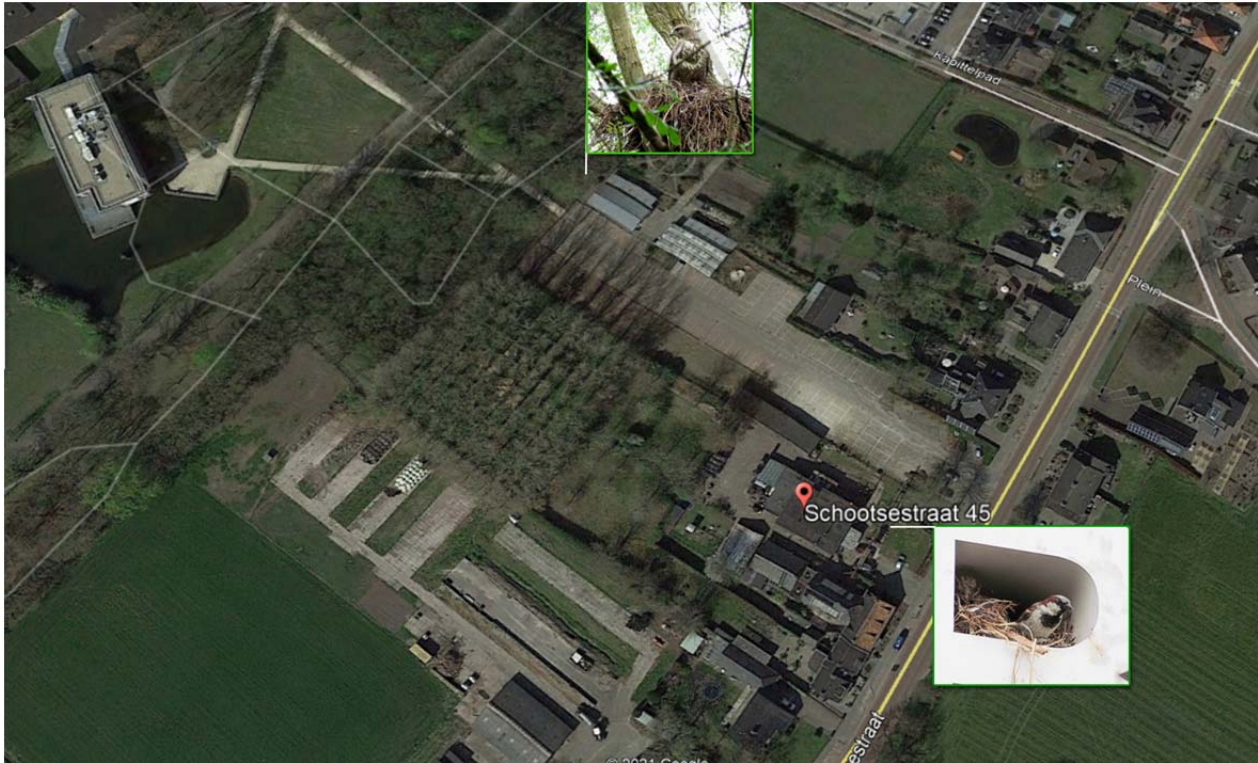
Buiten gedegen rekenschap met broedplaatsen voor huismussen en buiten het erf voor de buizerd en spechten konden geen jaarrond beschermde nestplaatsen van vogels worden aangewezen. Zo is specifiek nog gekeken naar broed- of roestmogelijkheden voor uilen op het erf aan de hand van sporen (duidelijke schijfsporen en de soortkenmerkende braakballen) en dan met name voor de steenuil en kerkuil; respectievelijk in de knotwilgen en de schuren. Aanwijzingen voor deze soorten middels zeer getraind zicht- en sporenonderzoek naar deze soorten ontbreken echter geheel in de huidige situatie.

Aanwijzing voor een 'gebruikt' mussennest in een nis van de stalen stelling van de 'houttakel' aan de voorkant van het erf van de klompenfabriek. Mussen 'weven' hun komvormige nesten in nissen van gebouwen of andere objecten meestal en hoofdzakelijk van gras.

Het gebruik van gebouwen op het erf door gierzwaluwen valt met een gebrek aan geschikte gaten en nissen in het gebouw, en dan met name het hogere klompenfabrieksgebouw, uit te sluiten door een gebrek aan gunstige mogelijkheden. Tevens ontbraken aanwijzingen voor het nestelen door huis- en boerenzwaluw.

Ook gebouw bewonende soorten als zwarte roodstaart ontbraken in de waarnemingen.

Figuur 5. Aanwijzing van jaarrond beschermde vogelnesten van buizerd (boven) en huismus actueel op en dichtbij het erf, zoals bevonden in het onderhavige onderzoek.

Een bomencheck van het erf en specifiek de bomen genomineerd voor kap – waaronder die van het populierenbos - leverde verder ook geen spechtengaten of die van andere holte-broedende vogels op.

Naast de jaarrond beschermde nestplaatsen van buizerd en huismus zijn alleen nestmogelijkheden voor kool- en pimpelmees en voor holenduif gevonden. De mezenkasten worden echter niet in de transformatie aangegrepen en zijn buiten de broedtijd niet beschermd en dan ook verplaatsbaar indien noodzakelijk. Ook de mogelijk actieve broedplaats van een holenduif in de achterste rechterhoek van schuur linksachter op het erf is buiten de vogelbroedtijd niet beschermd en mag dan ook worden verwijderd in verband met afbraak van de schuur.

Aanbevolen wordt om afbraak van de gebouwen en bomenkap of struikverwijdering sowieso buiten de vogelbroedtijd (formeel vallend tussen 15 maart – 15 juli maar rekening houdend met soorten die daarbuiten broeden) uit te voeren, om zo te voorkomen dat over het hoofd geziene of mettertijd nieuwe nesten worden verstoord.

Grondgebonden zoogdieren

Het erf leent zich met deels rommelige toestand, extensief tuinmilieu, achterliggend bos en met ligging in kleinschalig akkerlandschap gedeeltelijk als habitat voor kleine en grondgebonden zoogdieren.

Marterachtigen

Er is met name gekeken naar de aanwezigheid van steenmarters en de habitatgeschiktheid voor kleine marterachtigen.

Steenmarters als bewoners van rustig en afgelegen gebouwen zouden in principe op het erf kunnen voorkomen. Hierbij is goed gekeken naar sporen van aanwezigheid, waaronder met name latrines en prooi-resten die bij aanwezigheid gauw genoeg opvallen (zie onderzoek van de auteur voor de gemeente Deventer²). Deze ontbreken echter op het erf. De heer Oelemans als terreineigenaar geeft aan dat de steenmarter in het verleden mogelijk wel op het erf voorkwam maar al geruime tijd niet meer is gezien. Het geheel ontbreken van elk spoor wijst echter actueel op afwezigheid van steenmarters.

De habitatgeschiktheid (HSI) voor kleine marterachtigen - waaronder de bunzing, wezel en hermelijn – valt met een cijfer 4 op de schaal van 10 te typeren als *matig geschikt*. Het erf is in principe geschikt voor het verblijf van met name de wezel als meer algemene mogelijkheid met aanwezige rommelhoekjes en langdurige stapeling van materialen zoals hout, samen met stille ‘hoeken en gaten’ in de schuren. Echter, het ontbreekt verder aan de benodigde vegetatiestructuren op het erf, waarbij vooral een dichte kruidlaag van belang is, in de vorm van ruig grasland met overgang op braam- en/of brandnetelruigte in de randen. Nog belangrijker is het ontbreken van een grote hoeveelheid woelmuizen als prooibasis voor met name de wezel op het erf. Ook andere prooidieren zoals ratten en konijnen ontbreken; gewone bosmuis uitgezonderd maar hier niet uitbundig aanwezig.

Verder ligt het niet voor de hand dat de geschetste ontwikkeling of ingreep hier toekomstig inbreuk zal doen op de al matige habitatgeschiktheid voor kleine marters. Aanvullend en specialistisch onderzoek naar kleine marters (zoals door de auteur ontwikkeld) wordt daarom ook niet aanbevolen of is niet rendable.

Overige grondzoogdieren

Algemene soorten als de gewone bosmuis, huisspitsmuis, bosspitsmuis en egel zijn op het erf niet uit te sluiten. De gewone bosmuis is zeker aanwezig, zichtbaar aan de aangevroten walnoten die op sommige plekken als voorraadje bij elkaar zijn verzameld; in hoekjes van de schuren. Aanwijzingen voor spitsmuizen in de gebouwen – meestal zonder nader onderzoek herkenbaar aan de penetrante geur die ze daar achterlaten – ontbraken, maar dit zegt nog niets over afwezigheid met alle schuilmogelijkheden op het erf voor deze kleine insectivoren. Hetzelfde geldt eigenlijk ook voor de egel, die ook vanuit de omgeving zoals het parkbos door de tuin kan komen wandelen op foerageertochten.

Verder ontbreekt elk spoor van aanwezigheid voor de eekhoorn, waarvoor met name is gekeken naar boomnesten.

² <https://www.deventer.nl/leven/natuur-groen/steenmarter/07110-steenmarterbeheerplan-deventer-landschap-overijssel-eindconcept>

Al met al en met oog op alleen het voorkomen van algemene kleine grondzoogdieren, waarvoor tevens de algemene ontheffing geldig is, is er geen zorg aan te dragen in deze categorie diersoorten; ook niet met de toekomstige ontwikkeling die geënt is op ecologisch groenbehoud op het erf volgens de terreineigenaar.

Vleermuizen

Binnen het plangebied is gekeken naar de geschiktheid van objecten (waaronder gebouwen met spouwmuren en dakbeschot) en (holte)bomen als onderkomen voor vleermuizen, waaronder de gewone dwergvleermuis als meest algemeen in stedelijk gebied voorkomende en minst habitatkritische soort.

Gezien de oudheid van het erf met oude klompenfabriek is zorgvuldig in eerste aanleg gekeken naar openingen in de gebouwen en daarmee naar verdere mogelijkheden voor vleermuisverblijven.

Ondanks de oudheid van het gebouw ontbreekt er veel wat het mogelijk maakt voor vleermuizen om met name spouwmuren en dakbeschot te betrekken als vaak 'geliefde' plekken voor gebouw bewonende vleermuizen. De muren van de klompenfabriek hebben namelijk geen spouwruimte, zijn solide enkel- of dubbelsteens gebouwd en het gebouw is voor wat betreft de binnenruimte voor een deel als bunker met dikke betonnen muren gebouwd. Dit betreft het voorste gedeelte van de fabriek. Dit maakt wel dat het binnenklimaat van het gebouw bijzonder koel en stabiel van temperatuur is. Mocht dit gebouw verlaten zijn geweest, dan zou het zeer geschikt zijn als 'vleermuisbunker'. Echter de binnenruimten zijn thans veel in gebruik als werkplaatsen. Regelmatige mensenactiviteit, gebruik van machines, de smederij en veel kunstlicht zorgen hier voor téveel verstoring voor vleermuizen om er rustig te kunnen verblijven.

Er zijn aan de voorkant verder ook geen openingen in of achter daklijsten gevonden die vleermuisverblijven erachter doen vermoeden. Met het platte bitumen beklede dak ontbreekt het gebruikelijke dakbeschot voor vleermuizen om tussen te kunnen kruipen.

Wel bestaat de mogelijkheid voor vleermuizen (en dan met name de gewone dwergvleermuis, mogelijk ook gewone grootoorvleermuis) om het achterste gedeelte van het gebouw te betrekken. Dit deel is namelijk open en toegankelijk met betonnen 'roosters', waardoor vleermuizen met gemak binnen kunnen vliegen om vervolgens in de binnenruimte plekken tussen plankieren e.d. te kunnen betrekken (zie figuur 6 met een goed voorbeeld hiervan). Dit valt zonder aanvullend vleermuisonderzoek met een detector zeker niet uit te sluiten.

Verder zijn er ook andere gunstige factoren voor vleermuizen op het erf, gezien het rommelige, groene en rustige karakter van het erf; met veel bomen en struiken. Felle buitenverlichting ontbreekt en dit is eveneens een gunstige factor voor vleermuisverblijven.

De terreineigenaar – de heer Oelemans – geeft verder zelf ook aan geregeld in de zomer vleermuizen op het erf te zien in de schemer. Dit duidt er eveneens op dat de oude fabriek een onderkomen voor ze kan bieden.

Verder is gekeken naar de bijgebouwen die zijn genomineerd voor afbraak. Dit betreft schuren met een enkele muur van stenen of van enkelvoudige houtpanelen. De daken op deze gebouwen zijn van golvend plaatmateriaal, namelijk van asbest en zink. De kapschuren en andere houten schuren met veel openheid zijn – met ervaring vanuit jarenlang praktijkonderzoek naar vleermuizen in uiteenlopende gebouwen - niet als vleermuisverblijfplaats geschikt bevonden. De golfplaten daken worden bijvoorbeeld zomers té heet voor vleermuizen om daar overdag stelselmatig tussen kieren te kunnen rusten. De te slopen gebouwen, inclusief een aangebouwde schuur aan de achterzijde van de klompenfabriek, zijn allemaal ongeschikt bevonden als vleermuisverblijfplaats door het ontbreken van gunstige rustplaatsen in kieren of gaten met een stabiel microklimaat; niet te koud en niet te warm.

Daarmee blijft overeind dat het achterste en behouden gedeelte van de oude klompenfabriek van binnen als zeer mogelijk geschikte verblijfplaats voor vleermuizen kan worden gekarakteriseerd. De eigenaar geeft echter aan dat de klompenfabriek met de transformatie alleen aan de buitenkant zal worden opgeknapt en dat de aangegeven ventilatieroosters zullen blijven zoals ze zijn. Tevens wordt er voorlopig verder niets gedaan aan de binnenruimten, die als ateliers en artisanale werkruimten zullen worden blijven gebruikt. We gaan er dus van uit dat de klompenfabriek geschikt is als vleermuisverblijfplaats, maar dat deze niet als zodanig door de onderhavige ontwikkeling zal worden geschaadt.

Mochten er toch drastische veranderingen aan (de binnenzijde van) het gebouw gaan plaatsvinden met een eventuele toekomstige verbouwing, dan is een aanvullend vleermuisonderzoek voor borging van deze strikt beschermde diersoorten wel ten zeerste aanbevolen en in het licht van de Wet natuurbescherming verplicht.

Figuur 6. Het achterste gedeelte van de klompenfabriek met grote ventilatieroosters leidend naar een een klimaatstabiele binnenruimte leent zich voor gebouwbewonende vleermuizen als bijvoorbeeld de gewone dwergvleermuis, met aanwijsbaar mogelijke verblijfplaatsen verscholen verder of dieper liggend achter betimmeringen en tussen kieren van stenen en hout.

Conclusies en aanbevelingen in het licht van de Wet natuurbescherming

Borging landelijk beschermde soorten

Borging en versterking habitat van de huismus op het erf

Op het erf bevindt zich tenminste één broedpaar van de huismus (*Passer domesticus*) waarvan het leefgebied met nestplaatsen en voedselgebied zijn beschermd; nesten zijn jaarrond beschermt onder Categorie 2 van honkvaste broedvogelsoorten waarvoor compensatie van de nestplaats bij verdwijnen door ruimtelijke ingrepen verplicht is. De huismussen op het erf behoren zeer waarschijnlijk tot een grotere (semi)kolonie verspreid over de locatie met het huidige erf en de naastliggende huizen, boerderij met tuinen en agrarisch erf (nog oude stijl). Er ligt hier dus een groter belang voor huismussen als onderdeel van de gemeentelijke biodiversiteit waarvoor in het huidige natuurbeleid veel aandacht wordt gevraagd.

Een aanvullend mussenonderzoek conform het Kennisdocument Huismus³ wordt hier niet aanbevolen of is niet strikt noodzakelijk, aangezien het duidelijk is dat er mussen (tenminste in huidige situatie 1 broedpaar) op het erf broedt aan de hand van de gevonden nestsporen en territorium indicerend gedrag van een mussenpaar in de voortuin van het erf, in habitat dat zal blijven bestaan met alleen verwijdering van de houttakel (waarin een nest is aangetoond) en de overkapping van de oude klompensnijmachine aan het gebouw (waarin doorgaans geen nesten zijn gevonden).

Om het nestverlies te compenseren is in overleg met de terreineigenaar de heer Oelemans voorgesteld om mussenvinden te plaatsen op de oostzijde (voorkant; luwe en meest koele zijde van het gebouw) van de klompenfabriek; die doorgaans niet onder de monumentenzorg of welstand valt. Om een win-win situatie te creëren met meer aanbod aan nestgelegenheid voor huismussen op het erf zijn meerdere nestkasten aanbevolen, hiermee de huismus als semi-koloniale of sociale vogels goed en overcompenserend bedienen. Er zijn verscheidene mogelijkheden voor nestkasten van zeer duurzaam en robuust tot makkelijk na een aantal jaren vervangend. Hieronder enkele links ter inspiratie:

https://www.vivara.nl/woodstone-mussenkast?utm_campaign=shopping&utm_content=&utm_source=google&utm_medium=cpc&utm_term=&gclid=EAlaIqobChMlrmM2C2NzN7wIVygN7Ch3okg18EAQYAIBABEgIF4PD_BwE

https://www.vivara.nl/systeem-nestkast-huismus-eco?utm_campaign=shopping&utm_content=&utm_source=google&utm_medium=cpc&utm_term=&gclid=EAlaIqobChMlrmM2C2NzN7wIVygN7Ch3okg18EAQYAYABEgJOYPD_BwE

Het voedselgebied voor de mussen met kleinschalig en extensief tuinieren in verband met de nog extensief ecologische dorpsrand van Schijndel blijft verder bestaan en het belang hiervan wordt benadrukt, ook ten aanzien van het ecologische beleid van de gemeente voor algehele biodiversiteit

³ <https://www.bij12.nl/assets/BIJ12-2017-009-Kennisdocument-Huismus-1.0.pdf>

versterking. Vinkachtigen als de mus hebben vooral baat bij goed zaad producerende inheemse grassen en kruiden; waaronder ook de landbouwgewassen van weleer, zoals rogge.

Concluderend, met zorg voor de borging en habitatversterking voor de huismus op het erf kan voor deze soort groen licht worden gegeven met betrekking tot de beschreven ingrepen.

Borging broedvogels algemeen

Gezien de aanwezigheid van diverse soorten erf- en zangvogels, waar mogelijk maar een aantal nesten zichtbaar van konden worden aangetoond en tevens met oog op het achterliggende parkbos als actueel broedbos voor de buizerd (zie huidige nestplaats in figuur 5) en spechten, wordt aanbevolen om sloop- en bouwwerkzaamheden buiten de verstoringsevoelige en nestperiode van de meeste Nederlandse broedvogels uit te voeren. Dit ook om overtreding van de Wet natuurbescherming met broedvogelverstoring te voorkomen.

In dit geval zijn sloop- en bouwwerkzaamheden volstrekt veilig tegen broedvogelverstoring buiten de ‘formele’ broedperiode van 15 maart – 15 juli; dus altijd werken buiten deze broedtijd.

Aanbevelingen voor de borging van vleermuizen op het erf

Het is zeer aannemelijk dat er vleermuisverblijven op het erf aanwezig zijn met mogelijkheden in de oude klompenfabriek zoals beschreven en met voorbeelden aangewezen. Volgens de eigenaar zal het gebouw alleen aan de buitenkant worden opgeknapt en verandert er van binnen niets. Daarmee blijven ook de mogelijke binnenvverblijfplaatsen voor vleermuizen met toegang via de ventilatieroosters aan weerszijden van het achterste gedeelte van het gebouw bestaan. Dit is van groot belang. De af te breken bijgebouwen dienen zoals gemotiveerd geen belang als vleermuisverblijfplaats.

In dit licht wordt voordeel van de twijfel gegeven om op basis van de aanname dat er vleermuisverblijven in het achterste deel van de klompenfabriek met gerede kans aanwezig kunnen zijn – vooral aannemelijk voor de gewone dwergvleermuis - die met de huidige transformatie niet geschaad zullen worden, geen aanvullend vleermuisonderzoek aan te bevelen.

Naast verblijfplaatsen in de klompenfabriek dient het erf verder nog wel belang voor vleermuizen in de zin van het rommelige en groene karakter van het erf, tevens met veel bomen die een beschuttende functie en tevens dichtbij gelegen jachtgebied – met insectenrijke inheemse bomen - bieden voor vleermuizen. Voor een deel zal deze habitatfunctie komen te vervallen met vervanging door huizen. Dit kan echter wel goed gecompenseerd worden met boomaanplant uit een inheems sortiment; met her- of verplanten van de al aanwezige bomen (fruitbomen en de walnoot vragen om behoud), maar bijvoorbeeld ook bijplanten van bloeiende boom- en struiksoorten als meidoorn. De heer Oelemans heeft ook aangegeven bereid te zijn om additionele verblijfplaatsen voor vleermuizen in de nieuwe gebouwen te laten plaatsen, door het ruimhartig plaatsen van vleermuisstenen met optimale situering op advies.

Zie bijvoorbeeld:

<http://www.vivarapro.nl/IB-VL-01-Inbouwsteen-Vleermuizen>

En zo kunnen er toekomstig ook meer natuurversterkende maatregelen op het erf worden genomen om de onderhavige ingrepen te compenseren en het erf tegelijkertijd biodiversiteitsterker te maken dan dat het al was.

Borging beschermde natuurgebieden

Zoals ruimschoots gemotiveerd is er geen enkele milieu- of ecologische relatie van het huidige erf en de beschreven ontwikkeling met beschermde natuurgebieden (Natura 2000 en Natuurnetwerk) die op kilometers afstand zijn verwijderd.

Bronnen

https://www.brabant.nl/onderwerpen/natuur-en-landschap/natuur/natura_2000

<https://data-portaal-noord-brabant.hub.arcgis.com/>

<https://kaartbank.brabant.nl/viewer/app/Kaartbank>

Resume: Erwin van Maanen (EcoNatura) als ervaren ecologisch deskundige

Erwin van Maanen studeerde biologie en ecologie aan de University of Adelaide (Australië) en natuurwetenschappelijke milieukunde (met accent op milieubiologie, natuurbescherming en milieu- en natuurwetgeving) aan de Radboud Universiteit in Nijmegen.

Hij houdt zich al sinds eind jaren '70 van de vorige eeuw bezig met natuuronderzoek. Sinds 2000 werkt hij als onafhankelijk ecologisch adviseur en onderzoeker en heeft zich over de jaren gespecialiseerd als landschapsecoloog met werkzaamheden gericht op natuurbehoud- en ontwikkeling. Hij is tevens specialist geworden in ecologische beoordelingen van de effecten van menselijke activiteiten op natuur & landschap en heeft daarin een zeer grote verscheidenheid aan projecten behandeld, in zowel binnen- als buitenland. Uit het jarenlang beoordelingen van de invloed van de mens op natuur (oorzaak en gevolg-relaties) heeft hij veel referenties opgedaan. Hij wordt ook regelmatig gevraagd voor contra-expertise-onderzoek door natuurbeschermingsorganisaties.

Verder is hij professioneel werkzaam als *Visiting research fellow* op het terrein van internationale natuurbescherming aan de Universiteit van Cumbria (in Engeland) en was lid van de werkgroep *Visions of Nature* aan de Radboud Universiteit. Hij is lid van de Commission on Ecosystem Management middels de Rewilding Thematic Group van het IUCN, waar hij mede-grondlegger van is⁴.

Hij doet/deed veel pionierend onderzoek naar marterachtigen en ontwikkelde speciale onderzoeksmethoden voor deze soortgroep. Momenteel doet hij onderzoek naar de ecologie van wolven die zijn teruggekeerd in het cultuurlandschap van Duitsland.

⁴ <https://www.iucn.org/commissions/commission-ecosystem-management/our-work/cems-thematic-groups/rewilding>